

Milliyet SANIAT

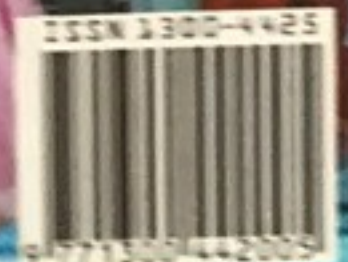
3,5 YTL HAZİRAN 2005

Çaykovski, Stravinski,
Prokofiyef, Şostakoviç,
Moskova Virtüözleri,
Mariinski Tiyatrosu,
Vadim Repin
ve de
DOSTOYEVSKI

Türkiye'de festivaller
zamanı

Muhteşem
bir Rus filmi:
"Hırsız".
Ücretsiz VCD'nizi
bayinizden
mutlaka isteyin

RUSLAR TÜRKİYE'DE

MURAT GÖRER
TEKNEÇİ

46

"Dünyalar Savaşı"nda Tom Cruise ve Dakota Fanning.

43 SİNEMA

- Cannes Film Festivali'nin ardından...
- "Dünyalar Savaşı"nda geri sayım

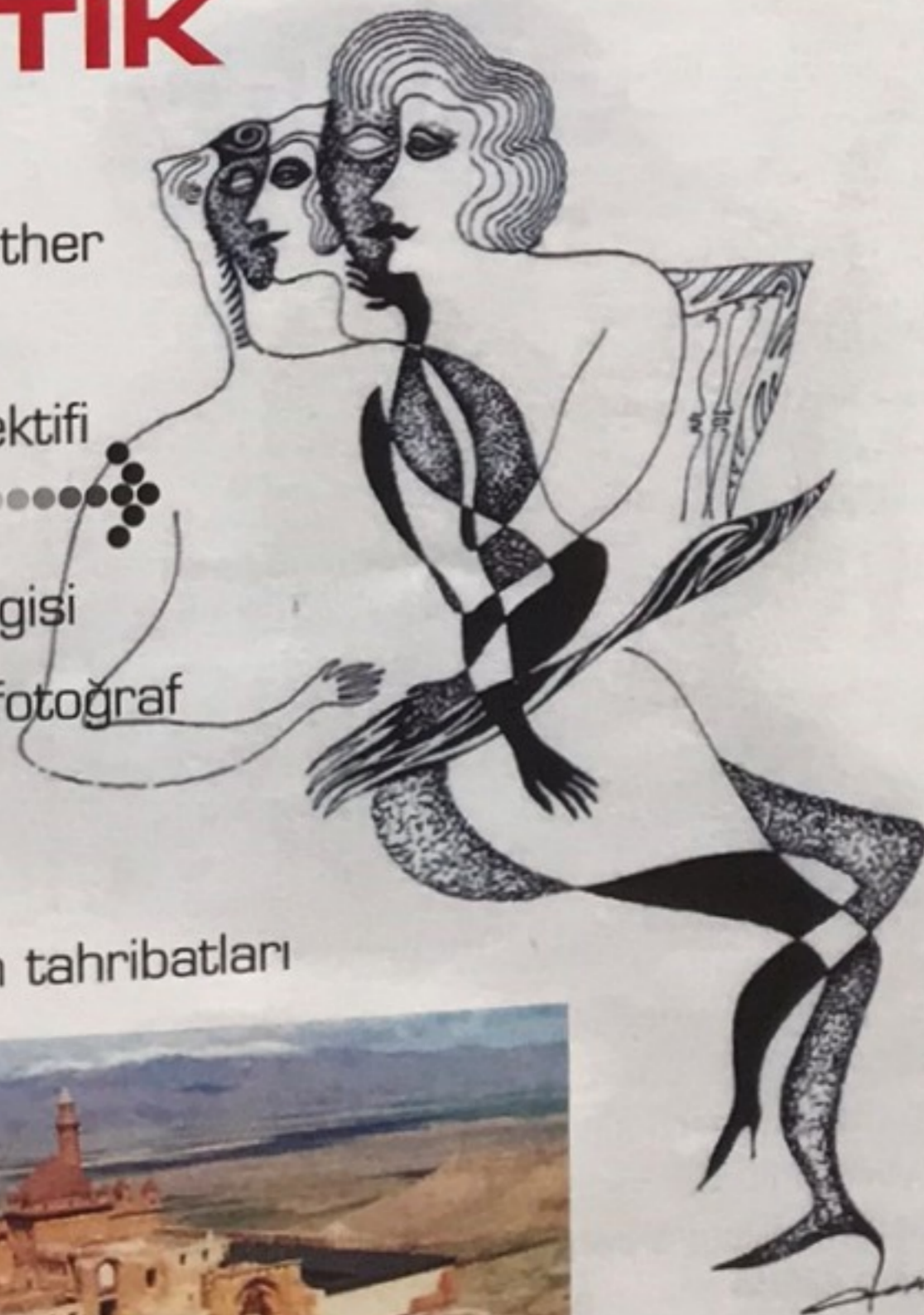

Jane Fonda

- Jane Fonda
- DVD
- "The Net 2.0"ın setinden...
- Adana Altın Koza Film Festivali
- Film kritikleri
- Yeni filmler

63 PLASTİK SANATLAR

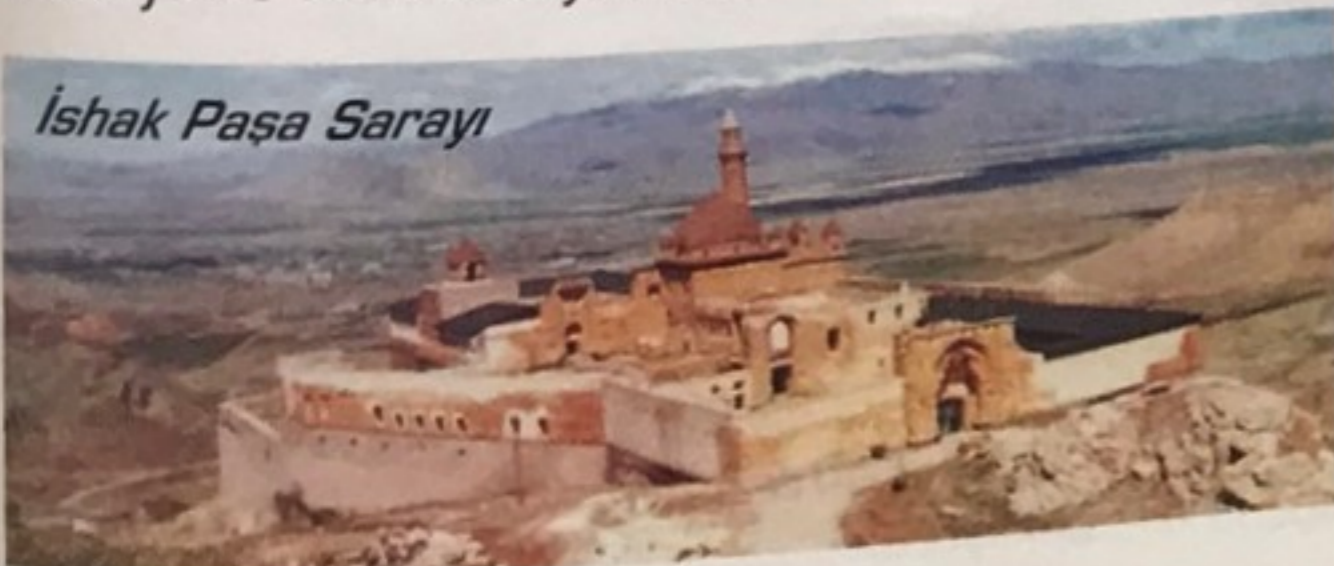
- Dr. Charles Merewether ve Sydney Bienali
- Deniz Bilgin retrospektifi Ankara'da
- Paris'te Matisse sergisi
- Eczacıbaşı'ndan 40 fotoğraf

74 MİMARİ

Türkiye'de restorasyon tahribatları

İshak Paşa Sarayı

78 SAHNE

SANATLARI

"Othello"

- Tiyatro sezonunda neler oldu?
- Aspendos Opera ve Bale Festivali

"Kiralık Oyun"

- Şensoy, Bayülgen ve Öztekin bir arada

89 EDEBİYAT

- Elif Şafak'tan güneşli günler rehaveti
- Dostoyevski'nin günlükleri üzerine
- Enis Batur 'burada oluş'u yazdı
- Ret yazarlarımız kimler?

- Baskın Oran yeni kitabını anlattı
- Yusuf Eradam'dan öyküler
- Kitap vitrini

118 İAŞE

Hülya Ekşigil, Mick Jagger'ın aşçısını yazdı

120 HABERLER

122 AJANDA

128 BULMACA

Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi
Doç. Dr. Can Binan ve Yeditepe
Üniversitesi öğretim üyesi Yrd. Doç.
Dr. Murat Çetin, restorasyon sonucu
zarar gören mimari zenginliklerimizle
ilgili sorularımızı yanıtladı.

Türkiye'de restorasyon tahribatları

 NALAN BAHÇEKAPILI nbahcekapili@yahoo.com

MİMARLAR arasında, İstanbul'da ağızdan ağza dolaşan yarı şaka yorumlardan biri "Burası tarihi değil, eski bir kent" ifadesidir. Vurgulanmak istenen, 'kültürel değerlerimiz' dediğimiz fakat koruma adına çok az emek verilmiş yapılı çevremizin bakım-sızlığı ve köhneliğidir.

Kültürel mirasın korunmasıyla ilgili tabii ki kimi önemli çalışmalar, düzenlemeler ve fonlar var fakat uzman ve akademisyen çevrelerden fazlasını kapsayan geniş bir katılımın ve isteğin gerekliliği tartışılmaz görünüyor.

Restorasyon, yapıların korunması ve tekrar kullanılması açısından hayati önemde. Doğru restorasyon tanımı ise görüşlere göre değişiklik barındırabiliyor. Fakat bu geri dönüşü olmayan süreçte restorasyonun tahribatı affedilir gibi değil.

Ishakpaşa Sarayı en göze çarpan 'restorasyon cinayetleri' arasında yer alıyor. Ağrı'nın Doğubeyazıt ilçesinde bulunan bu ünlü yapı, 5 yıl önce Müzeler ve Anıtlar Genel Müdürlüğü tarafından Ankara'da yapılan ihale sonucu bir firmaya verilmiş, ortaya çıkan sonuçta tartışmalar yaratmış, pek çoklarının içini burkmuştu.

Türkiye'nin koruma ile ilgili sorunlarını konunun uzmanları Yıldız Teknik Üniversitesi öğretim üyesi Doç. Dr. Can Binan ve Yeditepe Üniversitesinde öğretim üyesi Yrd. Doç. Dr. Murat Çetin ile görüştük.

Türkiye özelinde korumayla ilgili en önemli sorun nedir?

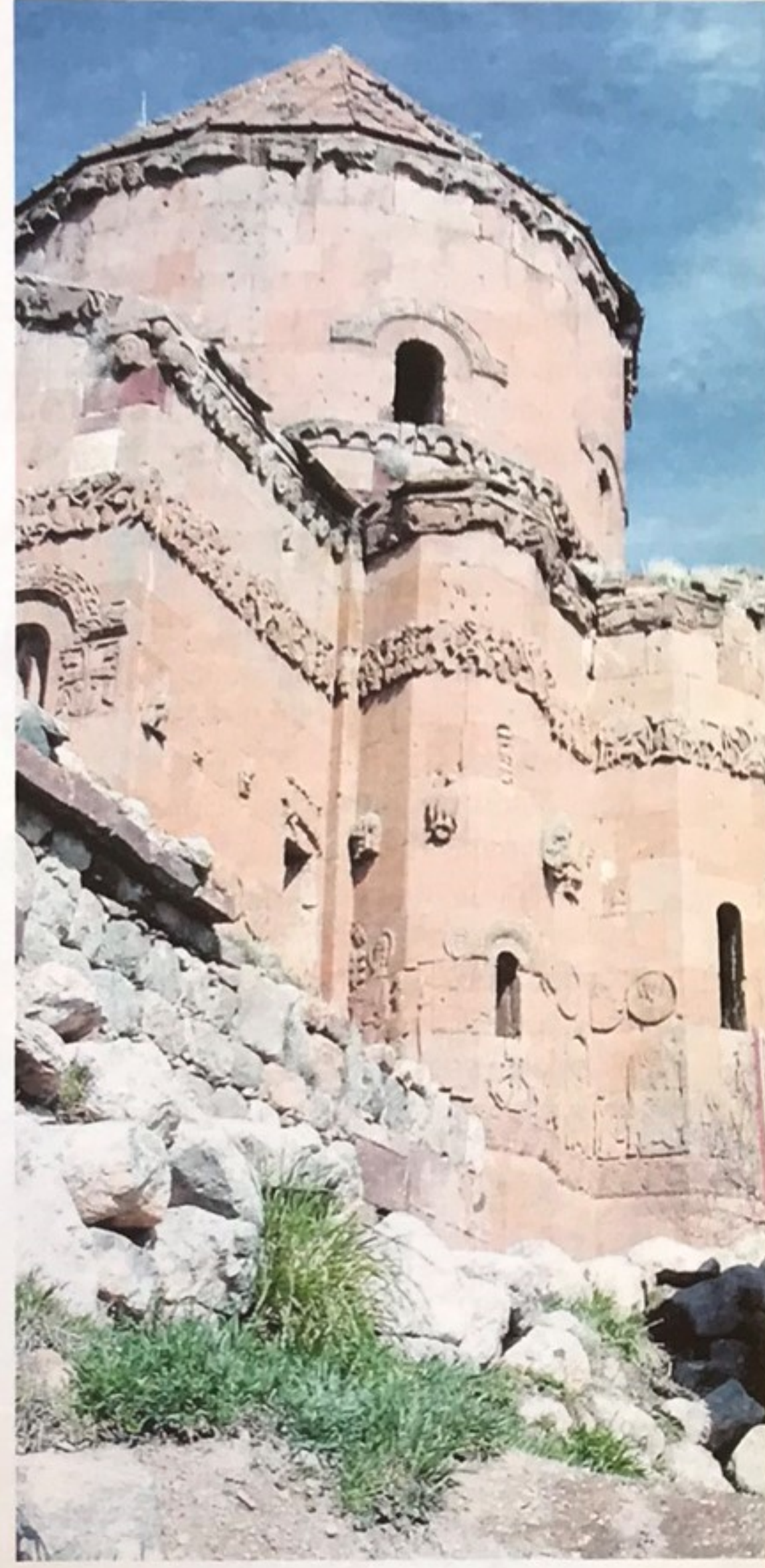
Can Binan: Türkiye'de halkın kültür mirasını sahiplenmemesinin nedeni büyük kentlerde aşırı nüfus artışı ve iç göçlere bağlı olarak halkın çevresindeki kültür varlıkları ile ilişkisinin kopuk olması. Yönetimin davranış biçimi de halkın bu davranışından farklı değil. Türkiye anıtsal yapılarının imgeleri dışında kültürel mirasını koruma ve geliştirmede başarısız olmuş bir ülke. Bu konunun biraz başarılı olduğu ülkelerde (ki unutmamak gerekir tam anlamıyla bir başarı hikayesi yoktur) toplumsal duyarlılığın yüksek olduğu, toplumun daha yerleşik özelliklere sahip olduğu, yönetimin de bu doğrultuda hem kaynak ayırdığı hem de toplumsal bilinçlenmeye katkı yaptığı görülür.

Murat Çetin: Ülkemizde tarihi mirasın korunmasına yönelik sorunları anlayabilmek için öncelikle şu iki noktayı ifade etmek gerekiyor sanırım; öncelikle biz toplum olarak kısa hafızalı bir toplumuz, buna bir de çevre bilincinin olmadığı gözlemi eklenirse bugün yaşadığımız koruma sorunlarına çok şaşırılmamak gerekir gibi geliyor doğrusu. Yalnızca bulunduğu mekanla ilgilenen ve bunun dışında kalan mekanı tamamen başkasına ait bir varlık gibi algılayıp davranan bir toplumdur, kültürel mirasına sahip çıkması da beklenemez doğal olarak. Bir de son dönemde topluma sosyo-ekonomik gelişmeler sonucunda yerleşen umursamazlık ve bireysellik de göz-önüne alınırsa, koruma konusunda umutsuz bir tablo ile karşı karşıya kalındığı düşünülebi-

Can Binan

İshakpaşa Sarayı restorasyonu, son yıllarda Türkiye'de gördüğüm en kötü restorasyonların başında geliyor. Dünya Mirası Listesi'ne aday olabilecek düzeyde bir yapı, hatalı bir restorasyon uygulaması ile bu değerlerini büyük ölçüde kaybetti. Özgün malzemesi, korunması mümkünken tahrip edilerek yenilenmiş, en vahşi yöntemler kullanılarak taş malzeme üzerindeki kirlilik temizlenmeye çalışılmış. Bütün bu tahribatın yanında tartışılan saçaklar kanımca en masum müdahaleler. ”

İshakpaşa Sarayı (solda) ve Akdamar Kilisesi (üstte).

Yapılan herhangi bir olumsuz müdahaleye müdahale eden küçük bir mahalleli grup bulmak şöyle dursun, en eğitimli kişilerin dahi bireysel ekonomik koşulları doğrultusunda mirası gözden çıkardığı hatta deforme edebildiği durumlara ben sıkça tanık oluyorum doğrusu.

Tarihi yarımada'nın dünya mirası listesinden çıkarılma olasılığı ve korumanın çoğunlukla turizmle paralel gündeme gelmesi, ayrıca kontrolün uluslararası anlaşmalarla (dışarıdan) gerçekleşmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Can Binan: Tarihi yarımada'nın tümü dünya mirası listesinde değildir. Ayasofya ve Hipodrom bölgesi, Süleymaniye kent dokusu, Zeyrek kent dokusu, İstanbul surları Dünya Mirası listesinde olan yerlerdir. Bunların içinde en kötü durumda olan yerler Süleymaniye ve Zeyrek'teki ahşap konut alanlarıdır ve korunmaları için kayda değer hiçbir girişim yoktur; muhtemelen

2006 yılı içinde bu alanlar tehlike altındaki dünya mirası listesine alınacaktır. Bu, Türkiye açısından kötü bir durumdur ve kültür adına prestij kaybıdır, bu konuda en önemli görev yerel yönetime düşüyor. Bu durumu dışarıdan denetim diye düşünmemek gerekir, çünkü Türkiye Cumhuriyeti, Dünya Mirası Sözleşmesi'ne imza koymuş bir devlet; bu sistemin işleyişi içinde uzman ve akademisyenler katkıda bulunur. Bizim denetlendiğimiz gibi Türkiye'den uzmanlar da diğer ülkeleri denetler.

Murat Çetin: Finansman kaynaklarındaki sıkıntıdan söz edilebilir şüphesiz. Kamunun kaynakları çok sınırlı. Son zamanlarda bazı teşvikler sonucunda bu konuda bazı gelişmeler gözlenirse bile bu kaynakların arkasında bazı uluslararası fonların olduğunu ifade etmek gerekir. Bu bağlamda, kültürel mirasımızı korumamızın bize Avrupa Birliği tarafından söylenmesi üzerine bunları koruma altına almamız da oldukça düşündürücü. Ne yazık ki koruma ve restorasyonla ilgilenen bizler, şu sıralar yoğun bir şekilde sağlanan uluslararası kaynaklara dört elle sarılarak kültürel mirasımızı ne

olursa olsun ayağa kaldırmaya çalışıyoruz. Ancak bize bu kadar fon sağlanmasının sonuçları ve nelere yol açabileceğinin belki bir süre sonra farkına varacağız. Kuşkusuz sponsorluk kurumunu olumlu buluyorum ancak ulusal kuruluşlarımızın da buna sahip çıkması gerektiğini düşünüyorum. Ben yaptığım uygulamalarda bu tür finans kaynakları bulmakta zorlanıyorum. Küçük bir kasabada gerçekleştirdiğim bir restorasyon uygulaması için dahi ancak Türk-Yunan Dostluğu çerçevesinde oluşturulan uluslararası bir fondan destek bulabildik.

Bu uluslararası yaptırım konusu, Tarihi Yarımada'nın Dünya Mirası Listesi'nden çıkarılması olasılığı ile tehdit boyutlarına ulaşmış gibi görünüyor. Bunun altında da bazı fonlardan mahrum bırakılma ihtimali yattığından, yöneticilerimiz ancak bu durumda yapılması gerekenleri yapıyorlar. Altına imza attığınız sözleşmelere, bunlarla ilgili yönetmeliklere, ilke kararlarına ve etkinliklere katılmakla sorumlu olduğumuz halde özümüzde bu konunun gerekliliğini hissetmediğimiz sürece yaptığımız uygulamalar göstermelik olacak ve güdümlü bir çerçevede yürüyecektir.

Restorasyon ve koruma konularında giderek dönüşüm olgusunun daha iyi algılanması gerektiğini düşünüyorum. Bugüne kadar plansız gelişime karşı dengeleyici bir karşı kutup olma misyonunu üstlenmiş olan koruma, akademi ve yatırım çevrele-

rindeki bilinçlenme ile birlikte yerini dönüşüme açık bir restorasyon anlayışına bırakıyor. Bu olumlu bir gelişme tabii. Ancak bu tür uygulamaların bilinçli kişi ve ekiplerce yapılması çok önemli; kültürün nasıl dönüştürüleceği, kültür politikası ile yakından ilişkili. Bu nedenle kültürel birikim ve çağdaş vizyonu bir arada değerlendirebilecek kişi ve kurumlara ihtiyaç var.

Kötü restorasyon ne demek? İshakpaşa Sarayı, Divriği Cami, Akdamar Kilisesi gibi önemli uygulamalarda restorasyonun tartışılmalı yönleri neler?

Can Binan: Kötü restorasyon, yapıların özgün tasarım, malzeme ve işçilik özellikleri ile zamanın bu yapılar üzerine yüklediği izleri ortadan kaldıran ve yapıların özgün işlevlerinden gelen mekansal değerlerini göz ardı eden uygulamalardır. Restorasyon, yapıların korunması gerekli değerlerini muhafaza ederek, gerekirse insanları yanıltmadan açığa çıkararak, onları çağdaş amaçlar ile kullanarak varlıklarını sürdürülebilmelerini sağlamaktır.

İshakpaşa Sarayı restorasyonu son yıllarda Türkiye'de gördüğüm en kötü restorasyonların başında geliyor. Dünya Mirası Listesi'ne aday olabilecek düzeyde bir yapı, hatalı bir restorasyon uygulaması ile bu değerlerini büyük ölçüde kaybetti. Özgün malzemesi, korunması mümkünken tahrip edilerek yenilenmiş, en vahşi yöntemler

kullanılarak taş malzeme üzerindeki kirlilik temizlenmeye çalışılmış. Bütün bu tahribatin yanında tartışılan saçaklar kanımca en masum müdahaleler.

Divriği Ulucamii, Anadolu'daki en önemli Ortaçağ yapıdır ve her şeyiyle 'tek'tir. Divriği Ulucamii bu yaz gördüğüm kadarıyla çok kötü durumdaydı; biliyorsunuz o da Dünya Mirası Listesi'ne kayıtlı bir yapı, kısa süre içinde orası için de bir çıkarılma hikayesi başlarsa şaşmayın. Akdamar Kilisesi'nde henüz restorasyon başlamadı başlayınca seyreidin siz !!!

Murat Çetin: Bu çerçevede kötü ve olumsuz restorasyon uygulamalarıyla sıklıkla karşı karşıya geliyoruz. Genel olarak bozulma ve eskime niteliklerine uygun olmayan onarım teknikleri ve malzemelerinin kullanılması, günümüze ait mütevazı, estetik izler taşımayan yanıltıcı uygulamalar, ekler restorasyonlarda yaşanan olumsuzlukların başlıca nedenleri. Ne yazık ki bunların geri dönüşü de olmuyor. Klişe gibi algılanmasın ama bu yüzden gerek toplumun gerekse uzmanların en üst düzeyde eğitilmesi oldukça önemli. ■

Murat Çetin

Kötü ve olumsuz restorasyon uygulamalarıyla sıklıkla karşı karşıya geliyoruz. Genel olarak bozulma ve eskime niteliklerine uygun olmayan onarım teknikleri ve malzemelerinin kullanılması, günümüze ait mütevazı, estetik izler taşımayan yanıltıcı uygulamalar, ekler restorasyonlarda yaşanan olumsuzlukların başlıca nedenleri. Ne yazık ki bunların geri dönüşü de olmuyor.

Divriği Camii'nden bir detay.